

CAREC
Consell **A**ssessor per a la
Reactivació **E**conòmica i el **C**reixement

Informe del CAREC per a la Cimera Econòmica

Palau de Pedralbes 25/3/11

Membres del CAREC

President

Salvador Alemany Mas President d'Abertis i del Cercle d'Economia

Secretari

Joaquim Triadú i Vila-Abadal Soci-Director del Departament de Dret Públic i Urbanístic de Price Waterhouse Coopers

Membres

Oriol Amat Salas Catedràtic d'economia financera i comptabilitat UPF

Germà Bel Queralt Catedràtic d'economia aplicada UB

Eugènia Bieto Caubet Directora General d'ESADE

Joan B. Casas Onteniente Degà del Col·legi d'Economistes de Catalunya

Marta Espasa Queralt Professora titular d'Hisenda Pública UB

Jordi Galí Garreta Director del CREI i catedràtic d'economia UPF

Alicia Granados Navarrete Presidenta del Consell Social de la UAB

Jordi Gual Solé Economista en Cap de "la Caixa" i professor de l'IESE

Guillem López Casasnovas Catedràtic d'economia UPF

Joan Majó Cruzate President del Cercle del Coneixement

César Molins Bartra Director General d'AMES S.A.

Heribert Padrol Munté Soci responsable de l'Àrea Fiscal a Gómez-Acebo & Pombo

Joan Prat Rubí Secretari General de l'Associació d'Empreses Elèctriques

Carles Tusquets i Trias de Bes President del Grup Banco Mediolanum

Xavier Vives Torrents Director Acadèmic del Centre Sector Públic-Sector Privat d'IESE

Equip de coordinació

Toni Brunet Mauri Director Corporatiu d'Estudis i Comunicació d'Abertis

Joan Ramon Rovira Homs Cap del Gabinet d'Estudis Econòmics de la Cambra de Comerç de Barcelona

Índex

1. Presentació i objectius	3
2. On som i per què? Dèficits crònics i sobrevinguts	6
2.1 La magnitud i volatilitat de l'atur: dèficit crònic de l'economia catalana.....	6
2.2 Un dèficit sobrevingut: els problemes de finançament.....	8
2.3 Un altre dèficit persistent: la productivitat	12
2.4 Confiança i marc institucional.....	14
3. Què cal fer? Reptes, oportunitats i prioritats d'actuació.....	16
3.1 Una visió de conjunt	17
3.2 Línies d'actuació.....	20
L1. Reduir l'atur estructural. Impulsar l'ocupació estable	20
Mesures de reactivació: actuacions públic-privades per estimular l'ocupació	20
<i>Orientació estratègica: reformes del marc laboral</i>	<i>21</i>
L2. Millorar el finançament del sector públic.....	23
Mesures de reactivació: racionalitzar el marc fiscal i els procediments de despesa.....	23
<i>Orientació estratègica: millorar el model de finançament del sector públic català.....</i>	<i>26</i>
L3. Millorar els mecanismes de finançament al sector privat.....	28
Mesures de reactivació: vies de finançament alternatives al crèdit bancari.....	28
<i>Orientació estratègica: reforma i reorientació del sistema financer.....</i>	<i>30</i>
L4. Millorar la productivitat al sector públic	31
Mesures de reactivació: accelerar el procés de simplificació administrativa.....	31
<i>Orientació estratègica: reforma estructural del sector públic</i>	<i>32</i>
L5. Facilitar el creixement de la productivitat al sector privat.....	34
Mesures de reactivació: polítiques de competitivitat empresarial.....	34
<i>Orientació estratègica: reforçar les dotacions de capital físic (infraestructures i energia), humà (formació) i tecnològic (R+D+I) i estimular l'esperit emprenedor</i>	<i>36</i>
Infraestructures	36
Energia	39
Formació	41
Recerca, desenvolupament i innovació (R+D+I)	45
Esperit emprenedor.....	47

1. PRESENTACIÓ I OBJECTIUS

Entre l'any 2005, quan es va signar el primer "Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat", i l'any 2011, últim d'aplicació de l'Acord renovat el 2008, han succeït dos fets singulars que han marcat l'evolució de l'economia catalana:

- El final de la fase expansiva més llarga i més intensa experimentada per la nostra economia des dels anys 60 i, a partir de 2008,
- ...el principi de la crisi econòmica més profunda que ha patit l'economia catalana, almenys des del Pla d'estabilització de l'any 1959, i que encara no podem considerar superada.

El primer Acord estratègic va anar precedit per l'Informe d'un Consell d'Experts, dirigit pel professor Manuel Castells, que incorporava un diagnòstic de la situació i perspectives de l'economia catalana des de la perspectiva d'aquell moment històric, signat pel professor Josep Oliver. En aquell diagnòstic es posaven de manifest dos fets:

- En primer lloc, que l'etapa expansiva iniciada l'any 1995 va ser el fruit d'un conjunt de factors excepcionals que s'anaven esgotant i que no tindrien continuïtat. Entre aquests factors se citava la baixada dels tipus d'interès, l'entrada a l'euro amb un tipus de canvi favorable i, més en general, els beneficis derivats del procés d'integració en una zona monetària única, sumats a l'atracció de mà d'obra i recursos de capital a un cost favorable procedents de l'exterior.
- En segon lloc, s'advertia que l'altra cara de l'expansió era un feble creixement de la productivitat, en comparació amb la resta d'economies europees, i un augment dels costos laborals unitaris —i, per tant, una pèrdua de competitivitat— superior.

La conclusió del diagnòstic era clara: L'èxit del model de creixement que arrancava de la segona meitat dels 90 tenia data de caducitat i, a menys que des d'aquell moment s'actués per canviar el patró, l'economia catalana es veuria abocada a una situació de creixents dificultats. D'aquí els objectius de l'Acord estratègic signat el 2005 i renovat el 2008 pel Govern i els agents socials.

Per tant, tots érem conscients que el model econòmic dels anys de bonança no era sostenible, i que calia posar en marxa mesures efectives per facilitar la transició. Tanmateix, en aquell moment l'opinió més estesa preveia una transició gradual cap al nou model. Tots recordem aquella famosa expressió que encapsulava l'esperança d'una transició gradual: *l'aterratge suau*.

No cal dir que no hi va haver aterratge suau. El que hem tingut és una crisi d'abast mundial i de profunditat, encara a dia d'avui, incerta. De manera que als problemes i dèficits que ja eren coneguts i que van ser analitzats l'any 2005 —com, per exemple, els relatius al mercat de treball i a la productivitat— s'han afegit ara d'altres. Principalment, el problema crític de l'endeutament, públic i privat, i també una davallada generalitzada de la confiança, a la qual ens referirem extensament en el curs del present informe.

Hem de tenir molt present que sense recuperació de la confiança, per part dels empresaris i dels ciutadans en general, no hi haurà ni reactivació, ni consolidació del creixement. I que un clima de confiança sòlid i sostingut no es pot generar amb retòrica, ni tampoc amb un optimisme o un voluntarisme poc fonamentat. La confiança ens l'hem de guanyar amb fets i amb decisions. Cadascú des de les seves responsabilitats. Però abans cal reconèixer, obertament, que l'entorn actual no ajuda a generar confiança. Més aviat, el que s'observa és un legítim malestar social davant l'estat de les coses.

Però no ens podem conformar amb expressar o reconèixer el malestar. La pregunta és: Què cal fer? Què podem fer des del Govern, des del Parlament, des dels agents socials, i tots i cadascú de nosaltres, per facilitar la sortida de la crisi i recuperar la confiança necessària per posar-nos de nou en el camí d'un creixement sostingut i sostenible?

L'objectiu d'aquest informe és convidar a obrir un debat que ens permeti, entre tots, cercar respostes a la pregunta anterior. I, a partir d'aquí, definir les actuacions que derivin. El Consell Assessor per a la Reactivació Econòmica i el Creixement, CAREC, no té totes les respostes sobre què hem de fer per sortir de la crisi i consolidar el creixement. Però si sent la responsabilitat de donar un primer pas i aportar elements per a un debat en el qual la diferència i el contrast d'opinions siguin el camí per tenir una visió el menys parcial i el més acurada possible de la situació actual i de les perspectives de redreçament que estan al nostre abast.

Ara bé, la funció del debat és trobar elements de consens, criteris àmpliament compartits que ens permetin avançar cap a l'objectiu comú d'una economia catalana més oberta i competitiva, al servei d'una societat més cohesionada i equitativa. Amb aquest esperit, l'informe que segueix a continuació s'articula a partir de quatre grans idees vertebradores:

- Una primera idea central de l'informe que presentem des del CAREC és que *cal aprofitar la crisi per facilitar una transformació en profunditat de la nostra economia*. Això que en el moment de la signatura del primer Acord estratègic era un *desideratum*, ara és una qüestió de supervivència com a economia avançada en un món global —especialment en el context de la Unió Econòmica i Monetària europea. La crisi planteja riscos, però també ens ofereix oportunitats de millora i, encara més important, intensifica la pressió per canviar en la direcció adequada.
- La segona idea és que *hem de construir a partir del que tenim*. Hem de recuperar el projecte d'una Catalunya emprenedora amb un nucli industrial fort i arrelat, que arrossegui sectors econòmics més intensius en ocupació, com els serveis a la producció, i que es projecta cap a nous sectors emergents, intensius en coneixement. Sense oblidar que altres sectors bàsics, com la construcció o el turisme, també han de jugar un paper important en una economia essencialment diversificada, com és la catalana.
- La tercera idea vertebradora és que abans de construir cal eliminar. *Cal acabar amb les barreres, rigideses i privilegis de tot tipus que llasten la nostra economia*. Els empresaris catalans ni volen ni esperen subvencions i ajuts. Només demanen poder treballar en igualtat de condicions amb els seus competidors en altres països, traient traves i obstacles innecessaris i costosos. Les administracions públiques no han de dirigir l'activitat empresarial; l'han de facilitar i acompanyar. No han d'intentar salvar sectors sense futur; han de proveir les condicions perquè els sectors amb futur progressin i, sobretot, no en desapareguin per causes evitables.
- La quarta idea és que *per construir el futur caldrà refermar determinats valors*. En l'escenari post-crisi la base de la nostra confiança s'haurà de recolzar en la qualitat del marc institucional i normatiu propi de Catalunya. Un marc compromès en buscar el millor equilibri entre l'equitat i l'eficiència. Que proveeixi incentius per als

comportaments que generen valor per a la societat. Que dificulti les conductes especulatives o corporativistes que només busquen apropiar-se de rendes sense contrapartida en la creació de valor. I que vetlli perquè els interessos particulars –i tots en tenim– estiguin subordinats a l’interès general.

Una última idea: en economia, les idees que no són operatives no serveixen. Els esforços inútils generen frustració i desafecció. Hem de posar les idees a treballar. Amb concrecions. I d’això tractarà la resta de l’informe, estructurat en els següents apartats:

- On som i per què? Dèficits crònics i sobrevinguts.
- Què cal fer? Reptes, oportunitats i prioritats d’actuació.

2. ON SOM I PER QUÈ? DÈFICITS CRÒNICS I SOBREVINGUTS

La situació i perspectives de la nostra economia són ara molt diferents del que eren fa quatre anys, quan es va revisar i renovar l’Acord estratègic. Alguns dels principals dèficits identificats en aquell moment encara els arrosseguem, però altres són sobrevinguts i, en alguns casos, ha canviat fonamentalment el grau de restricció que representen per a la nostra economia (cas del finançament, com a conseqüència de l’excés d’endeutament que l’ha precedit). També han canviat els escenaris de futur, i cal treballar per tal que l’economia catalana surti de la crisi transformada i més preparada per afrontar aquest futur.

2.1 La magnitud i volatilitat de l’atur: dèficit crònic de l’economia catalana

L’atur és, en aquest moment, el principal problema de les economies catalana i espanyola. Amb les últimes dades disponibles (EPA, últim trimestre de 2010) la taxa d’atur se situava en el 18% a Catalunya (20,3% a Espanya). En canvi, cinc anys abans, coincidint amb la signatura del primer Acord estratègic i en plena fase expansiva, la taxa d’atur a Catalunya se situava en el 7% de mitjana l’any 2005. En aquell moment la principal preocupació no era tant el ‘volum’ de l’ocupació, com la ‘qualitat’ de l’ocupació, tal com figura al títol de l’acord.

Com a conseqüència del comportament marcadament cíclic de l'atur, durant els períodes de bonança pot semblar que el problema ha desaparegut. Però amb l'arribada de les crisis aquest dèficit crònic de l'economia catalana retorna amb tota la cruesa. Així, durant l'última fase recessiva la taxa d'atur ha augmentat en 11,4 punts percentuals a Catalunya (del quart trimestre del 2007 al quart del 2010), mentre que a la zona de l'euro i als EUA l'augment ha estat molt més moderat (2,6 p.p. i 4,9 p.p. respectivament). Un problema que afecta especialment als joves entre 16 i 24 anys, amb una taxa d'atur del 39,7% a Catalunya per aquest grup d'edat (42,7% a Espanya).

L'augment de l'atur entre 2007 i 2010 és conseqüència directa de la caiguda de l'activitat derivada de la crisi, però el fet que Catalunya registri una taxa d'atur que és, de mitjana, significativament més elevada i volàtil que les economies del nostre entorn, apunta a deficiències estructurals en el funcionament del mercat de treball:

- En primer lloc, la taxa d'atur a Catalunya (18%) i a Espanya (20,3%) és significativament més elevada que la mitjana dels països de la UEM (10,0%) i que als EUA (9,4%). És fins i tot superior a la d'Irlanda (13,7%) i Grècia (12,9%), països que han registrat una disminució de l'activitat encara més forta i que han necessitat un programa de rescat. De fet, durant el període 1980-2007 (excloent per tant l'última crisi) la taxa mitjana d'atur a Catalunya va ser del 13,9% i a Espanya del 16,4%, mentre que en el mateix període la taxa mitjana d'atur als països que formen actualment la zona de l'euro va ser del 7,3% i als EUA del 6,1%.
- En segon lloc, la taxa d'atur a Catalunya —i a Espanya— mostra una major volatilitat cíclica que en d'altres països, amb reduccions molt fortes durant la fase expansiva, seguides d'augmentos també molt acusats durant els períodes recessius.

Aquest problema no desapareixerà automàticament com a conseqüència d'una eventual reactivació econòmica. Quan l'economia catalana es recuperi cal esperar de nou un ràpid augment cíclic de l'ocupació. Però el problema crònic d'una taxa d'atur més alta de mitjana al llarg del cicle econòmic i més volàtil que la dels països del nostre entorn no s'haurà resolt. Perquè el problema de l'atur a Catalunya no és només conjuntural o sectorial: és sobretot un problema estructural.

Cal actuar en la línia d'impulsar la reactivació, perquè sense una acceleració significativa de l'activitat econòmica no hi haurà creació neta d'ocupació. Però també cal veure la crisi com una oportunitat per fer els canvis estructurals necessaris per eliminar les distorsions i rigideses que obstaculitzen una assignació eficient dels recursos als mercats de béns i factors. I que contribueixen a situar a una part significativa de la població en la major de les precarietats, que és trobar-se a l'atur.

2.2 Un dèficit sobrevingut: els problemes de finançament

Els canvis en el marc normatiu, i en particular el que afecta al mercat laboral, són fonamentals si de veritat volem corregir el dèficit crònic que representa l'atur estructural. Però per si sols tampoc seran suficients per reactivar l'economia i generar ocupació. També cal que la demanda es recuperi i que siguem capaços de competir dins i fora amb els nostres productes i serveis. Un dels principals obstacles perquè això passi amb prou rapidesa és que tant les empreses com les entitats financeres, les famílies i ara també el sector públic, estan fent un esforç per desendeutar-se, i això frena els plans de despesa i d'inversió —als sectors públic i privat.

La disminució del crèdit prové tant de factors d'oferta, com de demanda. Per una banda, els problemes de balanç i capitalització d'algunes entitats dificulten l'oferta de crèdit. I cal tenir en compte que durant les fases recessives, la regulació exigeix a les entitats financeres augmentar els requeriments de capital per cada crèdit atorgat, dificultant encara més l'oferta de crèdit. Per altra banda, disminueix la demanda de crèdit (i la seva qualitat) com a conseqüència de la caiguda de l'activitat i la congelació dels plans d'inversió a moltes empreses.

- Segons l'enquesta de préstecs bancaris del Banc d'Espanya, durant el període 2007-2010 l'enduriment net de les condicions de concessió de préstecs a les empreses ha estat més elevat a Espanya que als països de la UEM. En mitjana, el percentatge net d'entitats financeres que han endurit les condicions de concessió de préstecs a Espanya va ser del 33% (amb un màxim trimestral que va arribar al 80% a mitjans del 2008). En el cas de la UEM, la mitjana del període 2007-2010 va ser del 24%, amb màxim trimestral del 64% al segon semestre del 2008.

- L'enduriment dels criteris de concessió de crèdit a les empreses va estar acompanyat per una caiguda de la demanda de crèdit, també molt més intensa en el cas d'Espanya que dels països de la UEM. Durant el període 2007-2010, el percentatge net d'entitats financeres que han detectat una caiguda de la demanda de crèdit per part de les empreses va ser a Espanya del 31%, enfront del 10% de la UEM.

Per entendre correctament les causes i les conseqüències dels problemes de finançament que patim cal posar l'economia catalana en el context de l'economia mundial. La crisi econòmica d'abast internacional iniciada a finals 2007, i en què s'inscriu la situació i perspectives de l'economia catalana, és, essencialment, una crisi de balanços. Durant la fase expansiva que va precedir a la crisi algunes economies desenvolupades, amb l'economia americana al capdavant, varen gastar sistemàticament per sobre dels seus ingressos corrents, utilitzant recursos aliens procedents de l'exterior. Ho van fer impulsades per unes expectatives de rendibilitat i de tipus d'interès favorables —especialment en alguns sectors concrets, com l'immobiliari i el financer. I en un context on es van sumar les falles en la regulació del sector financer, els errors de política econòmica i la generalització en alguns sectors de conductes especulatives basades en l'assumpció temerària de riscos financers, sota el principi d'apropiació de les possibles rendes i socialització dels eventuais costos.

Certament, en el futur caldrà corregir els errors de regulació, de política econòmica i, també, la degradació de determinats valors morals que són la base sobre la qual es recolza l'aplicació de les lleis. Ara cal afrontar les conseqüències immediates de la crisi, i en especial el fet que en gastar per sobre del que s'ingressa l'endeutament augmenta i, en algun moment, caldrà tornar el principal del deute amb els interessos acumulats. És per aquest motiu que parlem d'una crisi de balanços: perquè tant les famílies com les empreses acumulen un volum de deute en el passiu dels seus balanços que es pot revelar excessiu en relació amb el valor dels actius. Quan això succeeix, famílies i empreses redueixen la despesa amb l'objectiu de disminuir el seu deute, generant una espiral negativa que perjudica l'activitat i l'ocupació.

La crisi va esclatar quan les expectatives de rendibilitat que varen justificar en el seu moment molts projectes d'inversió finançats amb deute no es van complir, al temps que l'evolució dels tipus d'interès es mostrava menys favorable. Com a conseqüència de l'ajustament de les expectatives el model de creixement basat en l'acumulació de deute extern es va demostrar

inviabile en aquells països on havia estat la pauta dominant —particularment economies anglosaxones com els EUA, el Regne Unit i Irlanda, però també ha estat el cas de les economies catalana i espanyola.¹ Una conseqüència de primer ordre és la transformació del que en un principi havia estat un problema d'excés d'endeutament al sector privat, en un problema de dèficit i endeutament creixent en el sector públic.

Quan es va signar el primer Acord estratègic (2005-2007) l'economia catalana es trobava encara a punt d'entrar en la fase més àlgida del boom creditici i immobiliari. Amb el final del segon Acord (2008-2011). El principal problema per a l'economia catalana, compartit amb el conjunt de l'economia espanyola, és com créixer i desendeutar-se al mateix temps. Per poder finançar-se amb més facilitat, les economies catalana i espanyola haurien de reduir primer els nivells de deute acumulats, privat i públic —i en particular el deute extern— en relació amb el PIB. Des d'una perspectiva macroeconòmica, això vol dir dues coses: Primer, que cal tendir al superàvit en la balança de béns i serveis (les exportacions han de superar les importacions), tot mantenint la demanda agregada i per tant el nivell d'activitat econòmica. I, segon, i com contrapartida de l'anterior, que la taxa d'estalvi domèstic (públic i privat) haurà de superar durant un temps la taxa d'inversió (ambdues mesurades com a percentatge del PIB). Això implica un canvi substancial en el model de creixement.²

En conseqüència, la recuperació no vindrà fonamentalment ni del consum, privat o públic, ni de la inversió en construcció, privada o pública. La recuperació haurà de venir, en primer lloc, de les exportacions —i de la creixent internacionalització de l'economia catalana en sentit ampli— perquè és l'única forma de créixer que genera els recursos necessaris per tornar el deute extern que la nostra economia ha acumulat.

L'altre factor determinant de la recuperació serà la inversió productiva privada, per dues raons: (i) perquè és un factor determinant del creixement de la productivitat, clau per al creixement de les exportacions, i (ii) perquè és un factor relativament independent de la renda disponible corrent, amb efectes multiplicadors sobre el conjunt de la demanda agregada. Per

¹ Entre els anys 1997 i 2007 el crèdit al sector privat va créixer a una taxa mitjana anual del 17,2% a Catalunya, del 17,1 % al conjunt d'Espanya i del 8,9 % als EUA.

² Un tractament més ampli dels arguments exposats es pot trobar a MAJÓ, Joan: "La Catalunya futura" i a ROVIRA, Joan Ramon: "És possible desendeutar-se i créixer al mateix temps?", publicats a la Revista Econòmica de Catalunya nº 62, octubre de 2010.

tant, les polítiques prioritàries són les que facilitin la internacionalització de l'economia catalana i estimulin la inversió productiva.

Pel costat de l'oferta, els sectors 'motors' seran els productors de béns i serveis comercialitzables en una economia globalitzada: la indústria manufacturera, el turisme i els serveis exportables. Per tant, caldrà definir quines són les polítiques sectorials i transversals de suport al teixit productiu que cal impulsar en un context competitiu global i en continua transformació.

Per avançar cap a un horitzó de recuperació impulsat per les exportacions i la inversió productiva, l'economia catalana presenta avantatges diferencials, que cal aprofitar, i alguns dèficits específics, que cal afrontar i solucionar. Entre els avantatges cal destacar un teixit empresarial, i en especial l'industrial, dens i diversificat, amb un gran potencial exportador. Entre els dèficits podem identificar:

- (i) Un dèficit d'eficiència, representat pel feble creixement de la productivitat del treball a la majoria de sectors productius durant els últims anys.³
- (ii) Un dèficit de confiança, que frena la inversió productiva, tant per part dels inversors residents com dels estrangers.

Aquests dos dèficits estan estretament vinculats entre sí i amb el dèficit de finançament. Les dificultats d'accés al finançament frenen les inversions productives, que són instrumentals per augmentar l'eficiència del teixit productiu, i deprimeixen el nivell d'activitat, amb efectes negatius sobre la confiança empresarial. Així mateix, la manca de confiança redueix la demanda de crèdit i frena també l'activitat i l'ocupació per aquesta via, dificultant així la recuperació al sector financer. Mentre que els problemes d'eficiència i productivitat posen en risc la rendibilitat de les inversions i dificulten addicionalment l'accés al crèdit.

³ Durant la fase expansiva 1997-2007 el creixement de la productivitat del treball del sector privat no agrícola a l'economia catalana va ser molt feble, del 0,7% en mitjana anual, enfront del 2,7% als EUA en el mateix període.

2.3 Un altre dèficit persistent: la productivitat

Per canviar el signe d'aquesta espiral negativa, que es retroalimenta, el factor clau és la productivitat. En un context d'unió econòmica i monetària, en el qual no hi ha possibilitat d'utilitzar les devaluacions com a estratègia competitiva, el paper de la productivitat és decisiu. Especialment quan l'economia mostra propensions a la inflació superiors a la dels països del seu entorn, partint d'un nivell de productivitat relativament baix, i quan ja no resulta possible optar per un model de creixement extensiu basat en importar mà d'obra poc qualificada. Si aconseguim augmentar la productivitat i al temps moderar el creixement dels costos nominal, també augmentarà la competitivitat internacional dels nostres productes, accelerant el creixement de les exportacions i frenant la pèrdua de quota en el mercat interior. Aquesta és la clau per a una reactivació sòlida que faci compatible el creixement dels salaris reals amb la competitivitat exterior. (Cal tenir en compte que les devaluacions resoldrien el problema de competitivitat, però forçant una caiguda dels salaris reals). A més llarg termini, el principal factor determinant de la riquesa de les nacions també el trobem en el creixement de la productivitat.

Durant els anys de crisi el creixement de la productivitat del treball ha remuntat amb força, però aquest fenomen en part reflecteix la desaparició d'establiments i de llocs de treball relativament menys productius que la mitjana de l'economia, com a efecte de la crisi; no és necessàriament el resultat de millores duradores en els nivells d'eficiència productiva a les empreses que es mantenen operatives. Tanmateix, aquest augment del nivell de productivitat pot arribar a tenir efectes permanents si les empreses menys eficients són reemplaçades per altres més eficients. Aquest és el principal efecte positiu d'una crisi.

Una característica de la història recent de l'economia catalana, compartida amb l'economia espanyola, és la dificultat per augmentar simultàniament l'ocupació i la productivitat (del treball). Durant els períodes històrics en què l'ocupació creix amb força, la productivitat creix molt lentament, a l'inrevés, quan la productivitat creix ràpidament, l'ocupació s'alenteix o disminueix. Trencar aquesta pauta és una altra raó per reformar en profunditat el marc laboral, però també cal centrar l'atenció en aquells factors determinants de l'evolució de la productivitat, diferents del marc laboral, sobre el que les polítiques públiques poden influir —i en particular les que es poden aplicar des del Govern de Catalunya.

Bàsicament, hi ha dues fonts de creixement de la productivitat: (i) els factors que expliquen el creixement de la productivitat individualment en cada establiment productiu, mitjançant la inversió en actius tangibles (capital físic, incloent infraestructures) i intangibles (capital humà, tecnològic, organitzatiu i de gestió) i (ii) els factors que determinen la dimensió empresarial i l'estructura productiva del país, que tenen a veure amb els incentius i la flexibilitat per assignar els recursos a les utilitzacions més eficients.

Per tant, les polítiques públiques s'han d'orientar tant al primer tipus de factors (infraestructures, formació, R+D+I i empenedoria) com al segon, relacionats més directament amb l'escala i composició del teixit productiu, la difusió d'innovacions, la internacionalització i el dinamisme empresarial en sentit ampli.

Hem de veure la crisi actual com una oportunitat per reestructurar el teixit productiu i generar un augment sostenible de la productivitat. Cal mirar cap endavant, no cap enrere. Cal reduir i, en la mesura del possible, eliminar les barreres a la reassignació de capital entre sectors, no de protegir a sectors en declivi. S'ha d'ajudar en les transicions als sectors amb problemes, però la crisi ha de servir com a punt de partida per a una transformació profunda del teixit productiu i empresarial català⁴.

Per altra banda, Catalunya necessita construir sobre la seva tradició industrial com a motor de la productivitat. Cal tenir en compte que la indústria manufacturera juga un paper central en la difusió del canvi tecnològic al llarg de tot el teixit productiu i que la indústria és, per naturalesa, un sector especialment obert a la pressió de la competència internacional, que al seu torn és un motor decisiu dels canvis en l'estructura productiva.

Finalment, cal augmentar la competència en els sectors de serveis orientats al mercat domèstic, amb l'objectiu de reduir costos que s'acaben traslladant al llarg de la cadena productiva, i també per fomentar l'adopció de noves tecnologies que haurien de permetre millores organitzatives i d'eficiència.

⁴ Un tractament més ampli dels arguments exposats es pot trobar a GHEMAWAT, Pankaj i Xavier VIVES: "Competitivitat a Catalunya". Informe del Centre Sector Públic – Sector Privat, IESE Business School, juliol de 2009.

2.4 Confiança i marc institucional

Les economies es mouen, en última instància, per les expectatives dels agents econòmics, privats i públics, al voltant d'un futur essencialment incert. Fins i tot en un context de tipus d'interès baixos i sense restriccions de crèdit, la inversió no arrancaria sense unes expectatives de rendibilitat suficientment elevades. Aquestes expectatives depenen de factors objectius i mesurables, però també de consideracions més subjectives que es poden englobar sota el concepte ampli del clima de confiança, i que afecta tant a les decisions de consum i estalvi de les famílies, com a les decisions d'inversió dels empresaris. Sense recuperació de la confiança no hi haurà ni reactivació sòlida, ni creixement sostingut.

Un factor objectiu que influeix sobre la confiança dels empresaris és l'evolució dels beneficis empresarials. Quan els beneficis cauen, i en particular quan la càrrega del deute és excessiva, la percepció de risc augmenta i els projectes empresarials es frenen. De la mateixa manera que el factor objectiu més important que afecta la confiança de les famílies és l'ocupació. Quan l'atur creix, l'estalvi per motius de precaució augmenta i el consum s'alenteix.

Durant l'anterior fase expansiva tant el creixement dels beneficis empresarials com el creixement de l'ocupació van ser extraordinaris —encara que la bonança no va afectar per igual a tots els sectors econòmics. La confiança es va situar en màxims i la percepció de risc associada amb la inversió en projectes empresarials i amb l'endeutament va caure fins a mínims històrics. Ara ens trobem a l'altre extrem del pèndol, després d'una etapa de caiguda intensa dels beneficis i de l'ocupació.

Durant els últims mesos els beneficis empresarials s'han anat recuperant, mentre que el ritme de destrucció d'ocupació s'anava alentint. I cal recordar que quan la necessitat de desendeutar-se no ho dificulta i l'estat de confiança acompanya els beneficis d'avui són la inversió de demà i l'ocupació de demà passat. És probable que, a mesura que la recuperació de l'economia mundial es consolida, els signes de reactivació de l'economia catalana es vagin refermant. Però ja no tornarem a veure en molt temps una etapa d'excés de confiança com la que vàrem viure durant l'anterior fase expansiva. I és positiu que així sigui.

El catalitzador que va impulsar el cercle virtuós dels beneficis, l'ocupació i la confiança abans de la crisi va ser un model de creixement insostenible basat en el recurs creixent a l'endeutament extern, al qual ens hem referit abastament. En el futur, la força de la confiança que mou a comprometre recursos davant d'un futur incert, i que és un factor crucial en la determinació del cycle i del creixement econòmic, s'haurà de basar sobre un fonament diferent. Aquest fonament no pot ser altre que la qualitat del marc institucional i normatiu que regula les activitats econòmiques, les transaccions empresarials i les relacions entre els sectors públic i privat.

Els economistes situen les 'institucions' d'un país entre els factors determinants del creixement, juntament amb els factors treball, capital (en diferents formes: físic, humà, tecnològic) i els recursos naturals. Sota el concepte d'institucions s'engloba un conjunt d'elements intangibles que regulen l'activitat econòmica, com les normes escrites però també les convencions socialment acceptades, que fan possible que individus sense cap vinculació personal s'embarquin en un projecte econòmic a risc compartit. També inclou els principis que permeten regular els conflictes d'interès, i els incentius que permeten alinear els interessos particulars amb el benestar col·lectiu en una economia de mercat.

Un element clau del marc institucional d'un país són els mecanismes que regulen una assignació de les rendes compatible amb la millora de la productivitat que és capaç de generar el sistema econòmic. Quan aquests mecanismes no funcionen adequadament el conflicte no resol't es manifesta en forma d'inflació. Abans de l'euro les economies catalana i espanyola podien corregir els efectes negatius de la inflació sobre la competitivitat amb les devaluacions. Dins de l'euro això ja no és possible, ni tampoc seria desitjable. Si volem continuar operant en el marc d'una unió econòmica i monetària és absolutament crucial que, entre tots, trobem mecanismes efectius que ens permetin canalitzar els conflictes d'interès i moderar l'evolució dels preus⁵. Aquests principis haurien de ser la guia per desenvolupar un marc institucional i normatiu de qualitat propi de Catalunya. És a dir, unes institucions d'autogovern i un consens bàsic entre els agents polítics i socials en el terreny econòmic, sobre la base de buscar sempre el millor equilibri possible entre l'equitat i l'eficiència.

⁵ Un tractament més ampli dels arguments exposats es pot trobar a GUAL, Jordi: "Un nuevo paradigma". Dinero - La Vanguardia, 13 de març de 2011. I, del mateix autor: "Decàleg per un creixement sostingut". El Periòdico de Catalunya, 26 d'octubre de 2010.

La complexitat de la conjuntura econòmica actual, en un context d'inestabilitat creixent al món àrab, d'escalada del preu del petroli i amb expectatives d'augment dels tipus d'interès a la zona de l'euro, fa més urgent que mai trobar mecanismes de concertació que minimitzin els riscos d'estanflació (estancament amb inflació). Per aconseguir aquest objectiu el CAREC proposa una orientació general i un àmbit d'actuació específic. L'orientació general passa per renovar l'esperit de consens que va permetre en el seu moment signar els dos acords estratègics els anys 2005 i 2008. L'àmbit d'actuació més específic és que els resultats d'aquesta Cimera puguin desembocar en les bases d'un nou Pacte econòmic i social d'àmbit català, amb l'objectiu d'acordar les mesures prioritàries per reactivar l'economia i consolidar el creixement i que signarien totes les parts implicades amb l'horitzó dels propers quatre anys.

3. QUÈ CAL FER? REPTES, OPORTUNITATS I PRIORITATS D'ACTUACIÓ

Hem vist com l'economia catalana arrossega dèficits persistents que ja havien estat identificats durant l'època del primer Acord estratègic. I altres que malgrat estar latents en aquell moment han passat ara a primer pla.

Per altra banda, per a cadascun dels grans problemes identificats, la crisi obre una finestra d'oportunitat per dur a terme, ara, els canvis que necessita la nostra economia.

En aquest tercer apartat del document s'identifiquen, en primer lloc, els quatre principals problemes de l'economia catalana i, per a cada un d'aquests problemes, es contraposa una oportunitat de canvi i transformació.

Per a cada binomi problema/oportunitat de canvi s'estableixen unes línies d'actuació, classificades en dos grups: (i) Mesures per a la reactivació i (ii) Orientacions estratègiques. Les primeres poden ser efectives en el curt termini i estan orientades principalment —però no únicament— a la reactivació econòmica. Les segones tenen efectes principalment en un horitzó de mitjà i llarg termini —encara que en alguns casos es podrien començar a implementar també en el curt termini.

3.1 Una visió de conjunt

El quadre que acompanya aquest apartat ofereix una visió de conjunt de les principals línies d'actuació que es consideren prioritàries d'acord amb l'esquema anterior, senyalant els reptes associats amb dèficits (primera columna del quadre) i les oportunitats de canvi que es deriven (última columna).

REPTES	MESURES PER A LA REACTIVACIÓ	ORIENTACIONS ESTRATÈGIQUES	OPORTUNITATS
Ocupació	<ul style="list-style-type: none"> Plans concertats d'ocupació 	<ul style="list-style-type: none"> Reformes laborals (contracte únic / descentralització convenis) 	Per reduir l'atur estructural
Finançament	<ul style="list-style-type: none"> Racionalització sector públic (ingressos / despeses) Capitalització sector privat (nous instruments) 	<ul style="list-style-type: none"> Reforma finançament públic (pacte fiscal / ens locals) Reforma sistema financer 	Per garantir l'estabilitat financera
Productivitat	<ul style="list-style-type: none"> Simplificació administrativa Factors dinamitzadors (renovació / innovació / internacionalització) 	<ul style="list-style-type: none"> Reforma sector públic Factors determinants (infraestructures / energia / formació / R+D / emprenedoria) 	Per transformar el model productiu
Confiança	<ul style="list-style-type: none"> Pacte econòmic i social 	<ul style="list-style-type: none"> Qualitat institucional 	Per refermar valors: eficiència i equitat

Els principals REPTES identificats són:

1. La creació d'**ocupació**, que depèn de la recuperació de l'activitat, però també de la correcció dels problemes estructurals relacionats amb el marc laboral.
2. La solució a les dificultats de **finançament**, tant del sector públic com del sector privat.
3. L'acceleració de la **productivitat**, tant al sector públic com al sector privat.
4. La recuperació de la **confiança**, dels empresaris i dels ciutadans en general, sense la qual no serà possible ni la reactivació, ni la consolidació d'una senda de creixement estable i sostenible.

En correspondència amb aquests problemes, s'identifiquen les corresponents finestres d'OPORTUNITAT, a mitjà i llarg termini (ententent que les decisions d'implementació s'han de prendre ara):

1. Per **reduir l'atur estructural**, que és sense dubte el principal problema de la nostra economia.
2. Per introduir reformes que **garanteixin la suficiència i l'estabilitat del finançament** als sectors públic i privat.
3. Per **transformar el model productiu**, en el sentit de fer del sector públic un motor i no una rèmora per a la reactivació i el creixement, i d'augmentar la productivitat en el sector privat.
4. Per **refermar els valors bàsics d'eficiència i equitat**, tenint en compte que sovint entren en tensió.

Dins de les LÍNIES D'ACTUACIÓ contemplades per fer front al repte de l'ocupació es proposa una mesura per a la reactivació:

- Actuacions concertades públic-privades per estimular l'ocupació, identificant nous filons d'ocupació i facilitant la reconversió dels treballadors amb accions formatives de caràcter sub-sectorial.

I una orientació estratègica, per atacar les causes profundes de l'atur estructural:

- La reforma a fons del marc laboral, per corregir el fort dualisme que existeix entre treballadors amb contracte temporal i contracte indefinit, amb l'adopció d'un contracte únic amb indemnitzacions moderades, i per posar fi a l'excessiva rigidesa salarial, mitjançant, entre d'altres mesures, la descentralització de la negociació col·lectiva.

Per fer front als problemes de finançament s'identifiquen dues mesures per a la reactivació, enfocades als sectors públic i privat, respectivament:

- Al sector públic, la racionalització del marc fiscal, sota el criteri de no penalitzar l'activitat econòmica, i dels procediments de gestió i control de la despesa, potenciant el principi d'eficiència.

- Al sector privat, l'impuls a una major capitalització empresarial, mitjançant nous instruments de finançament alternatius al crèdit bancari, com seria el cas dels crèdits participatius gestionats per institucions especialitzades.

I dues orientacions estratègiques:

- Al sector públic, la revisió i reforma dels models de finançament de la Generalitat de Catalunya (mitjançant un Pacte fiscal amb l'Estat), així com dels ens locals.
- Al sector privat, la reforma i reorientació del sistema financer, posant èmfasi en el finançament de la innovació i la internacionalització empresarial.

Pel que fa al dèficit de productivitat s'identifiquen les següents mesures per a la reactivació, en els sectors públic i privat, respectivament:

- Al sector públic, l'impuls decidit del procés de simplificació administrativa, ja en marxa.
- Al sector privat, les polítiques de suport a la competitivitat empresarial i la creació d'empreses, facilitant la renovació del teixit productiu i reforçant el binomi innovació-internacionalització.

I dues orientacions estratègiques:

- Al sector públic, la reforma en profunditat de les estructures administratives, mitjançant la racionalització dels ens públics i de la funció pública.
- Al sector privat, el reforçament de les principals dotacions de capital de l'economia (físic/infraestructures, humà/formació i tecnològic/R+D+I) i l'esperit emprenedor.

Finalment, pel que fa al factor confiança, es planteja una única mesura de reactivació: el principi d'un procés de debat i negociació que podria culminar en un Pacte econòmic i social d'àmbit català; i una única orientació estratègica: aprofundir en la qualitat del marc institucional i normatiu propi de Catalunya.

3.2 Línies d'actuació

A continuació s'exposen, a tall d'exemple, algunes de les recomanacions i propostes que podrien ser objecte de debat al sí de la Cimera, per a cada un dels apartats anteriors. El procediment seguit ha estat vincular, per a cada línia d'actuació, una mesura de reactivació amb una orientació estratègica. D'aquesta manera es vol posar de manifest la complementarietat entre les propostes a curt termini —reactivació— i les orientacions a mitjà i llarg termini —creixement.

És important destacar que:

- Les mesures i orientacions abasten totes aquelles qüestions on convé que el Govern de la Generalitat, les forces polítiques i els agents socials de Catalunya puguin arribar a un posicionament de mínims, però unitari i de país, *estiguin o no dins de l'àmbit de competències de la Generalitat*.
- No es tracta d'una relació exhaustiva de tot el que cal fer, sinó d'establir prioritats a partir d'una llista selectiva amb horitzons a curt, mitjà i llarg termini.
- Totes les propostes ho són en forma d'enunciats breus i sintètics per facilitar una visió de conjunt dels temes subjectes a debat. En una segona aproximació caldria desenvolupar amb més profunditat cada una de les propostes enunciades.

L1. Reduir l'atur estructural. Impulsar l'ocupació estable

Mesures de reactivació: actuacions públic-privades per estimular l'ocupació

- **Justificació:**

Donat que (i) un eventual profundiment en la reforma del mercat de treball no generarà necessàriament ocupació a curt termini i que (ii) una part dels llocs de treball perduts durant la crisi (els vinculats a l'activitat immobiliària) no seran ja recuperables, cal impulsar actuacions concertades públic-privades que tinguin efectes dinamitzadors de l'ocupació i serveixin de referència.

- **Recomanació:**

- Identificar nous filons d'ocupació i facilitar el procés de reconversió cap als nou sectors amb accions formatives i plans d'actuació del Govern de caràcter multidepartamental, concertats amb organitzacions del sector privat (col·legis professionals, organitzacions empresarials i del tercer sector). Aquestes actuacions poden ser estimulades des del sector públic, però han de suposar iniciatives empresarials i llocs de treball en el sector privat, i tenint en compte que cal vigilar i evitar, en tots els casos possibles, una càrrega pressupostària addicional.

A tall d'exemple, alguns dels àmbits on es podrien impulsar aquests plans serien l'eficiència energètica (en la rehabilitació d'habitatges i en instal·lacions orientades a millorar l'eficiència energètica), els serveis socials (serveis d'atenció domiciliària i construcció de residències assistides per a la gent gran dependent, serveis d'atenció d'infants a domicili), el medi ambient (aprofitament tèrmic de la biomassa forestal, utilització de vehicles de lloguer no contaminants en nuclis urbans) i l'hostaleria (promoció d'aparthotels de llarga estada per a turistes jubilats d'elevat poder adquisitiu).

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

Aquesta mesura no té antecedents en l'Acord estratègic de 2008. Els objectius principals de les mesures de foment de l'ocupació que l'inclou l'Acord són (i) la millora dels mecanismes públics d'orientació i intermediació, i (ii) dur a terme polítiques d'ocupació als territoris amb majors desequilibris econòmics i socials. Per tant, estan plantejades més des de l'oferta de treball en situació d'atur que no pas des de la demanda potencial de treballadors per part de les empreses, que és el que aquí es planteja.

Orientació estratègica: reformes del marc laboral

- **Recomanacions:**

El mercat laboral a Catalunya —i a Espanya— presenta dues deficiències fonamentals: (i) la forta dualitat entre contractats indefinits i temporals i (ii) la rigidesa salarial. Per solucionar

aquestes dues deficiències es recomana, respectivament, (i) l'adopció d'un contracte únic amb indemnitzacions no superiors a la mitjana europea i (ii) la descentralització màxima de la negociació col·lectiva, i el foment d'una competència saludable en el mercat de treball que faci que els salaris siguin sensibles a les condicions generals de l'economia i, especialment, a la taxa d'atur.

- **Justificació del contracte únic:**

Els treballadors amb contractes temporals representen actualment el 24% dels assalariats a Espanya, aproximadament el doble de la mitjana de la UE-15, i tenen una protecció per acomiadament molt baixa (12 dies per any treballat) en comparació amb els treballadors amb contracte indefinit (45 dies per any treballat en el 95% dels comiats efectius). El baix cost de rescissió dels temporals fa que l'ajustament de l'ocupació es centri en aquest segment, el que explica l'elevada volatilitat. D'altra banda, l'alta protecció dels indefinits augmenta el poder de mercat a l'hora de negociar salaris, pressionant a l'alça els costos laborals i, com a conseqüència, el nivell d'atur. A més, la contractació temporal (amb expectatives baixes de conversió en indefinida, degut a les rigideses d'aquesta) desincentiva la inversió en capital humà específic, amb efectes negatius sobre la productivitat mentre que la contractació indefinida (amb altes indemnitzacions proporcionals als anys treballats a l'empresa) desincentiva la mobilitat, amb efectes també negatius sobre la productivitat.

- **Justificació de les mesures per corregir la rigidesa salarial:**

Els salaris reals a Espanya són poc sensibles al cicle econòmic i a les condicions del mercat de treball, motiu pel qual l'ajustament davant variacions en la demanda es produeix més en volum (ocupació) que no pas en preu (salari real). Les causes d'aquesta rigidesa es troben en (i) un sistema de negociació col·lectiva que no és ni prou descentralitzat com per tenir en compte la realitat de l'empresa, ni prou centralitzat per internalitzar les conseqüències sobre els nivells agregats d'ocupació i activitat; (ii) la influència determinant en la negociació dels treballadors amb contracte indefinit, més protegits, i (iii) la indexació automàtica dels salaris a la inflació. Totes aquestes qüestions estan sent tractades en la reforma de la negociació col·lectiva que estant portant a terme els agents socials i que haurà de tancar-se en breu.

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

Tractant-se de recomanacions de posicionament no estan recollides en l'Acord estratègic de 2008, perquè no són competència de la Generalitat de Catalunya.

L2. Millorar el finançament del sector públic

Una de les principals exigències d'operar dins d'una zona econòmica i monetària comuna és la necessitat de dur a terme una política fiscal i financera orientada a l'estabilitat. En l'àmbit públic es tracta de cercar l'estabilitat pressupostària a mitjà termini, tenint en compte el caràcter estructural dels ingressos i de les despeses públiques. En aquest context, cal impulsar mesures de racionalització del marc fiscal i dels procediments de gestió i control de la despesa pública, amb efectes positius sobre la consolidació fiscal i la reactivació a curt termini. Amb una perspectiva de més llarg termini l'objectiu ha de ser la millora dels sistemes de finançament de la Generalitat i altres administracions territorials de Catalunya.

Mesures de reactivació: racionalitzar el marc fiscal i els procediments de despesa

- **Justificació:**

La prioritat del Govern de la Generalitat a curt termini ha de ser ajustar les despeses i garantir els ingressos en línia amb l'objectiu d'estabilitat pressupostària. Les mesures de racionalització del marc fiscal i de les polítiques de despesa tenen per objectiu fer compatible la consolidació pressupostària amb l'estímul a l'activitat econòmica (treball, estalvi, assumpció de riscos) i amb garantir la màxima eficiència en l'assignació dels recursos públics i l'equitat en el repartiment de les càrregues de la crisi.

- **Recomanacions:**

Pel que fa al marc fiscal les mesures recollides a continuació fan referència principalment als tres grans impostos que tenen un major potencial recaptatori i que, a la vegada, afecten més directament l'activitat empresarial (és a dir: Impost de societats, IVA i, en menor mesura, IRPF). Quan a la resta de tributs que disposa la Generalitat (propis i cedits totalment), pel seu

caràcter complementari i pel fet de tenir un menor impacte sobre l'activitat econòmica, no han estat encara objecte d'anàlisi al sí del CAREC. No obstant, s'ha decidit tractar-los en properes sessions de treball tot tenint en compte el tres criteris bàsics de valoració dels instruments fiscals, com són la suficiència financera, l'eficiència econòmica i l'equitat. En un moment de crisi econòmica com l'actual cal tenir en compte aquests tres principis, juntament amb la realitat de la competència fiscal entre territoris, que no es pot obviar en un debat rigorós sobre el marc fiscal de les hisendes territorials.

- Impost de societats: S'haurien d'establir mesures fiscals que afavoreixin la millora de la solvència i dels fons propis de les empreses. Tanmateix, s'ha de vetllar perquè el marc tributari, tant en la seva configuració normativa com en la seva aplicació pràctica, incentivi adequadament les activitats de R+D+I, així com la creació i aplicació, en el si dels processos productius, dels actius intangibles i del coneixement tecnològic, industrial i comercial.
- IVA: Es considera convenient aplicar el criteri de "caixa" i no de "meritament" en l'IVA a ingressar, per evitar que les empreses hagin d'ingressar un IVA que no han cobrat i que potser no cobrin mai (la UE ho ha permès a les petites i mitjanes empreses).
- IRPF: Caldria fer un esforç perquè la base imposable reflecteixi bé la capacitat econòmica dels individus i per evitar la discriminació en termes de pressió fiscal entre tipus de rendes.
- Taxes i preus públics: Identificar en la mesura del possible el principi de benefici efectiu dels serveis prestats, de manera que es reservin bàsicament els impostos per a aquelles prestacions d'elevades externalitats socials i major incidència redistributiva. També caldria considerar la utilització en major mesura de taxes i preus públics com a elements reguladors de la demanda de determinats serveis públics (justícia, sanitat, universitat, etc), tot i prevenint els efectes indesitjats sobre els grups de població més fràgils.
- L'administració tributària s'ha de regir pels principis de seguretat jurídica, senzillesa administrativa i sentit de l'equitat fiscal. Per això, a vegades no és tant un problema del perfil del tribut en si mateix com de la manera en que aquest s'administra. És important que l'actuació de l'administració tributària estigui fonamentalment orientada al descobriment i regularització d'incompliments tributaris i a la lluita contra l'economia submergida.

Pel que fa als procediments de gestió i control de la despesa pública:

- Exigir que tota transferència, subvenció o pensió contributiva es faci tenint en compte els efectes sobre la capacitat adquisitiva de compra real del nivell de preus relatius a Catalunya en comparació amb la mitjana espanyola.
- No admetre cap programa nou de despesa, les propostes de nous serveis haurien d'incorporar una estimació de cost-efectivitat.
- S'hauria d'aprofundir en la separació de la provisió pública (responsabilitat, finançament bàsic) de la producció de serveis, atès que en determinats casos la producció privada pot ser més eficient i econòmica.

Dotar d'autonomia organitzativa als professionals dels serveis públics, acompanyada del corresponent rendiment de comptes en base a objectius i resultats. Cal reforçar el compromís de compra de serveis per la banda de l'activitat i dels resultats; no dels inputs que s'hi vinculen. L'autonomia organitzativa amb dependència financera és un contrasentit. Com a més distància es situïn aquestes entitats del polític finançador, millor.

- Els centres educatius/sanitaris públics haurien de poder complementar amb taxes i preus públics regulats tots aquells serveis fora de catàleg del finançament bàsic acordat. Els programes de suport a les famílies de menor renda vetllaran perquè la manca de capacitat real de pagament no comporti l'exclusió de serveis de valor sanitari o formatiu.
- En l'àmbit de la inversió, el Govern hauria de dur a terme i fer públics anàlisis cost-benefici dels projectes d'inversió, sota la responsabilitat del departament responsable de la hisenda pública, per evitar que aquest paper recaigui sobre el departament promotor del projecte.
- Avançar en l'externalització i aplicació de mecanismes de mercat als serveis públics, com la concertació, la implantació del sistema de vals i xecs i els partenariats públicoprivats en equipaments, tot defugint l'ús d'aquest instrument amb objectius exclusivament financers.

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

L'Acord estratègic no inclou mesures relatives a figures tributàries i procediments de despesa.

Orientació estratègica: millorar el model de finançament del sector públic català

- **Justificació:**

Una política pressupostària de rigorós control del dèficit públic, fonamentada en els criteris d'estalvi i eficiència en la despesa corrent, i prioritant els col·lectius més fràgils en la despesa social, no serà suficient per reequilibrar les finances públiques de la Generalitat de Catalunya en el mitjà termini sinó s'afronta en paral·lel una radical millora del sistema de finançament que eviti dependre en excés, com fins ara, dels ingressos provinents de les transferències de l'Estat. Compensar la manca d'inversió de l'Estat en infraestructures bàsiques a Catalunya (ferrocarril, autovies, transport metropolità) i adoptar polítiques de despesa per a la reactivació econòmica solament es podrà afrontar amb un canvi substancial del sistema de finançament.

Catalunya pateix des de fa anys un dèficit fiscal excessiu, que s'estima al voltant del 9% del PIB català⁶. Aquest és el desequilibri existent entre el que els catalans paguen en forma d'impostos i el valor dels béns i serveis públics que reben del Govern central. Cal recordar que Catalunya és la tercera comunitat quant a ingressos fiscals per habitant, mentre que en despesa pública per habitant ocupa la novena posició. Aquest fort desequilibri fiscal afecta el finançament de la Generalitat i empobreix Catalunya.

El dèficit fiscal també afecta a les administracions locals, que veuen perillar la seva suficiència financera per les dificultats de finançament de la Generalitat i per la manca d'un regim estatal general més equitatiu.

⁶ "La balança fiscal de Catalunya amb l'Administració Central" (2005): Segons el criteri de flux monetari, el dèficit fiscal de Catalunya el 2001 era de 11.307 milions d'euros, el 9,2% del PIB català.

- **Recomanacions:**

- Caldrà vetllar pel compliment dels acords de desplegament de l'Estatut en matèria financera assolits amb l'Estat, especialment els derivats del nou sistema de finançament i els d'aplicació de la inversió estatal a Catalunya, i completar els desplegaments encara pendents del títol VI de l'Estatut (per exemple, el Consorci Tributari de Catalunya i les seves capacitats en matèria de lluita contra el frau).
- Catalunya hauria de disposar d'un model de finançament propi —com ho és el concert econòmic al País Basc i Navarra— amb l'objectiu de poder recaptar, gestionar, inspeccionar i liquidar els impostos que paguen els catalans i millorar el finançament de la Generalitat mantenint una quota de solidaritat equilibrada amb la resta d'Espanya. Aquest model facultaria a la Generalitat a recaptar tots els tributs a Catalunya i, posteriorment, negociar bilateralment amb l'Estat la seva assignació.
- Els principis de la proposta de nou model de finançament s'haurien de pactar amb el consens més ampli possible de les forces polítiques catalanes.
- L'actualització periòdica de les balances fiscals de Catalunya amb l'Estat, per part d'un grup d'experts independents, és condició necessària per conèixer amb exactitud l'aportació que fa Catalunya a les finances de l'Estat i l'impacte que tenen les reformes dels sistemes de finançament sobre la reducció del dèficit fiscal.
- Caldria elaborar, en el marc de les competències que estableix l'Estatut d'Autonomia, una nova Llei de les hisendes locals catalana, que estableixi els principis del sistema tributari local, el Fons de cooperació local de Catalunya i els criteris per al repartiment de la participació local en els ingressos de l'Estat, amb l'objectiu de garantir la suficiència financera dels ens locals en correspondència amb la seva responsabilitat financera.

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

L'Acord estratègic no inclou mesures relatives al finançament públic (autonòmic o local).

L3. Millorar els mecanismes de finançament al sector privat

La facilitat amb que, en el context d'una unió monetària, es poden produir excessos de despesa gràcies a la major disponibilitat de finançament en els mercats internacionals explica en part el creixement desequilibrat dels últims anys. En el context de la UEM un dels reptes plantejats als països que, com el nostre, són potencials receptors de capitals de l'exterior, és trobar mecanismes que permetin controlar i canalitzar aquests fluxos. La política econòmica no pot restringir directament els excessos de despesa en el sector privat, però sí pot incidir amb mesures que afavoreixin l'estabilitat financera i controlin l'endeutament.

Mesura de reactivació: vies de finançament alternatives al crèdit bancari

- **Justificació:**

Durant els propers anys, i mentre té lloc la reestructuració i sanejament del sector financer, la capacitat de finançament de les empreses catalanes dependrà en major mesura que en el passat de la generació de recursos interns i d'altres fonts de finançament aliè diferents del crèdit bancari. Històricament, les empreses catalanes han mostrat una forta dependència del finançament bancari, amb exclusió d'altres formes de finançament extern habituals a altres països del nostre entorn. En el nou context econòmic generat per la crisi, el desenvolupament de vies de finançament alternatives al crèdit bancari —i en especial de recursos assimilables als fons propis— serà una qüestió que condicionarà de manera determinant no només la capacitat de l'economia catalana per assentar la reactivació, sinó també l'emergència d'un model de creixement orientat a la innovació i la internacionalització.

Per altra banda, durant els últims anys han anat sorgint formes alternatives de finançament en el sector privat, com per exemple les xarxes de *business angels*, els fons de capital risc, els préstecs participatius o les societats de garantia recíproca (SGR). En tots ells, i malgrat la tendència positiva observada, els recursos que es mouen són molt inferiors, comparativament, als d'altres països del nostre entorn. Entre les limitacions més rellevants per a l'accés al finançament de les empreses catalanes cal destacar el desconeixement dels productes existents i la necessitat d'aportació d'aval per part dels socis.

- **Recomanacions:**

- A curt termini, la normalització del crèdit a les empreses passa per (i) exigir la màxima transparència en els balanços de les entitats de crèdit i una activa pedagogia sobre els criteris de concessió de crèdit en l'actual escenari del risc, (ii) enfortir la capitalització de les entitats financeres i (iii) desenvolupar vies alternatives de finançament.
- Les administracions públiques haurien d'impulsar el desenvolupament de productes de finançament específics (*capital risc, business angels*). També cal millorar l'organització administrativa per racionalitzar la despesa, fomentar el cofinançament, el rendiment de comptes i la rendibilitat dels recursos invertits, i evitar la fragmentació de productes i institucions.
- Els accionistes han de capitalitzar més les seves empreses amb aportacions i reinversió dels beneficis. En un context d'elevada aversió al risc per la manca de confiança en el futur de l'economia, cal influir des de les polítiques públiques en les expectatives dels agents econòmics, amb una política fiscal que incentivi el finançament de projectes empresarials amb fons propis.
- Les entitats de capital risc poden utilitzar fórmules intermèdies entre els fons propis i el crèdit bancari (per exemple els préstecs participatius) només de manera parcial i limitada. La introducció al nostre país d'institucions especialitzades en crèdits participatius presentaria un doble avantatge: (i) ofereix un nou producte d'inversió (remunera millor els estalvis dels inversors amb una assumpció de risc més elevada) i (ii) aquests crèdits computen com a recursos propis de les empreses, a un cost intermedi entre el crèdit bancari i la rendibilitat real que s'obtidria de la reinversió dels fons propis a l'empresa.
- Desenvolupar i potenciar el sistema de Societats de Garantia Recíproca (SGR). Els avals de les SGR poden resoldre el problema de finançament de moltes petites i mitjanes empreses amb projectes viables però insuficients garanties reals per a l'atorgament d'un crèdit bancari. Per exemple, les SGR podrien actuar d'avalador de l'emissió d'obligacions que les empreses facin en el mercat de capitals.

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

Les mesures relatives al finançament de l'activitat econòmica estan recollides en els epígrafs M59 i M60 de l'Acord estratègic. Aquestes mesures tenen per objectiu (i) fomentar el capital risc i els instruments financers de suport a l'emprenedoria i la innovació, i (ii) atendre noves necessitats financeres de les empreses a través de l'ICF. Ara bé, les condicions d'aplicació d'aquestes mesures han canviat radicalment en els darrers tres anys.

Orientació estratègica: reforma i reorientació del sistema financer

- **Justificació:**

Els processos d'innovació, internacionalització i dimensionament empresarial es troben sovint amb restriccions financeres, per diferents motius. En el cas de la innovació a causa del seu caràcter específic, l'elevat risc i el retorn diferit dels recursos invertits. El procés de la internacionalització té barreres motivades pels elevats costos inicials i les dificultats per accedir al finançament internacional. Les empreses petites també troben problemes per accedir al finançament necessari per créixer, degut a la manca d'informació per part d'inversors i institucions financeres, així com la manca de productes financers específics.

A Catalunya, les empreses disposen d'una oferta important de productes de finançament i de serveis de d'informació i assessorament des del sector públic, català (ICF) i espanyol (ICO). No obstant l'oferta considerable en tipologia de productes es detecten insuficiències en la quantitat de recursos i en els procediments de concessió, que limiten el seu valor pràctic. Més important encara, la percepció empresarial és que, a la pràctica, les línies de crèdit d'aquests organismes tenen una utilitat molt limitada.

- **Recomanacions:**

- A mitjà i llarg termini, el repte és impulsar una reestructuració en profunditat del sector financer, amb reducció de l'excés de capacitat, tot tenint en compte el valor estratègic de mantenir centres de decisió a Catalunya.

- Les entitats de crèdit haurien de reconvertir l'esforç esmerçat en el crèdit immobiliari cap al crèdit empresarial, fomentant les relacions a llarg termini amb les empreses, fent la pedagogia necessària, augmentant els terminis de finançament, i apostant per productes de finançament específics per a la innovació, la internacionalització i el creixement (capital llavor, capital risc).

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

En el moment en què es va renovar l'Acord estratègic, l'any 2008, encara no es percebia la necessitat d'afrontar una reforma en profunditat del sector financer a Espanya.

L4. Millorar la productivitat del sector públic

Mesura de reactivació: accelerar el procés de simplificació administrativa

- **Justificació:**

La simplificació administrativa ha de ser una prioritat del Govern. Es tracta d'un procés continuat que cal mantenir en el temps, per això la Generalitat hauria de completar el pla bianual que es va aprovar al juliol de 2010 i que preveia la revisió i modificació de més de 170 normes i 250 procediments. És important que el Govern impliqui en aquest objectiu als agents socials i a l'administració local. Per una banda, és necessària una regulació estable, simple i que es compleixi; és a dir, que deixi clares les "regles del joc" a fi d'evitar inseguretats jurídiques i desincentius a l'emprenedoria. D'altra banda, hi ha d'haver una simplificació administrativa que eviti tràmits costosos i innecessaris, doncs tenen un cost d'oportunitat important i un component desincentivador de l'activitat empresarial.

- **Recomanacions:**

- Fer una avaluació integral de tots aquells requeriments d'origen administratiu que s'han de complir per tal de posar en funcionament un negoci o desenvolupar la seva activitat diària. L'anàlisi s'hauria d'estratificar per sectors a definir, i en cada

requeriment identificat detallar de quina administració o tipus de norma prové (estatal, autonòmica, local, UE).

- Cap mesura de legislació rellevant s'hauria d'aprovar sense una memòria econòmica que identifiqui els objectius, concreti les mesures per les quals s'hauria d'avaluar, els costos associats a aquestes mesures i les alternatives contemplades abans d'adoptar la decisió finalment considerada. Sobre aquestes bases s'hauria de rendir comptes i avaluar finalment l'execució.
- No s'hauria de presentar cap proposta de nova regulació que no identifiqui a quina substitueix.

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

Les mesures proposades donen continuïtat a les contingudes en l'Acord estratègic, concretament de l'M51 a l'M55, que fan referència a la simplificació dels tràmits administratius i a la millora de la qualitat de la regulació i de la contractació pública.

Orientació estratègica: reforma estructural del sector públic

- **Justificació:**

És del tot necessària la profunda reestructuració del sector públic català. Reforma que ha de comportar una significativa disminució de les estructures administratives, una major eficiència en la distribució dels recursos públics, un redimensionament de les plantilles assignades a tasques no directament dedicades als serveis públics d'atenció a la població, una reprogramació de les inversions previstes, un esforç en la prioritització i no extensió indiscriminada en la política de subvencions i la potenciació màxima de la col·laboració públic-privada per estalviar costos i activar l'economia. És una reforma clau per a l'eficiència del conjunt de l'economia, ja que les administracions públiques representen una part molt significativa de l'ocupació total i tant el valor que aporten a la societat com els costos que representen repercuteixen de manera directa en el sector privat.

- **Recomanacions:**

- L'avaluació externa de totes les activitats dutes a termes per l'administració s'ha de centrar en els resultats. Cal reduir les llistes de procediments que el que fan és desincentivar a tot aquell que vol promoure noves iniciatives.
- Reforma de la funció pública: Entre les mesures a aplicar, s'hauria de crear una comissió de nomenaments per la qual tot càrrec amb un rang superior a cap de servei i nivell de directiu d'ens públics hagi de comptar amb un informe d'idoneïtat previ. Pel que fa als contractes vitalicis públics, cal qüestionar-se si representen un desincentiu a la millora de la productivitat. Potenciar la via contractual pot facilitar els ajustaments de plantilla, que no són possibles amb una estructura funcional. Finalment, caldria introduir incentius positius lligats a l'assoliment dels objectius fixats i acreditats externament. Aquests incentius poden ser retributius (augmentar més la part variable en funció de la productivitat), però també n'hi poden haver d'altres que no comportin augment pressupostari (dies d'assumptes propis, reconeixement públic, majors possibilitats d'escollir destí, possibilitat d'escollir millors horaris, possibilitat d'escollir dies de vacances, etc.).
- Racionalitzar el nombre excessiu d'ens, centres, agències i organismes públics, creats sota el principi d'autonomia, però que finalment depenen, quasi en exclusiva, dels recursos públics. La clau de la reforma administrativa rau en posar sobre bases sòlides la plena compatibilitat de la independència organitzativa i el control-rendiment de comptes (el model Anglosaxó de les "arms-length agencies" seria un bon exemple).
- També cal fer més transparent la política retributiva de les empreses, agències i ens públics –especialment pel que fa als directius de les entitats públiques– i valorar més l'esforç i la productivitat a nivell retributiu.

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

L'Acord no inclou mesures relatives a la reforma del sector públic.

L5. Facilitar el creixement de la productivitat al sector privat

Mesures de reactivació: polítiques de competitivitat empresarial i de foment de projectes emprenedors

- **Justificació:**

En primer lloc, cal aprofitar la crisi per facilitar la transformació del teixit productiu, que les estructures i formes de fer obsoletes deixin pas al que és nou, i que l'oferta s'ajusti millor a la demanda internacional. Des d'aquesta perspectiva, el concepte vertebrador de les polítiques públiques és el de facilitar la renovació del model productiu, creant un entorn favorable al naixement de noves empreses innovadores i, a la vegada, deixant que el mercat seleccioni les estructures empresarials òptimes en lloc de protegir determinats tipus d'empreses. La dinàmica competitiva ha de ser la que marqui les reestructuracions empresarials i la distribució de la grandària de les empreses en cada sector.

En segon lloc, la recuperació i la consolidació d'un nou patró de creixement vindran determinats, pel costat de la demanda, per les exportacions de béns i serveis. Mentre que pel costat de l'oferta, els sectors motors seran els productors de béns i serveis comercialitzables a l'exterior. En aquesta línia les polítiques de suport a la competitivitat empresarial han d'anar orientades a reforçar el binomi innovació-internacionalització.

- **Recomanacions:**

Pel que fa a la renovació del teixit productiu:

- Cal distingir entre les empreses i els segments situats a la frontera tecnològica, per als que la necessitat d'innovar és crucial, i els que estan molt dins de la frontera, per als quals la renovació és crucial per avançar cap a aquesta frontera. Això requereix un enfocament diferenciat per als dos tipus d'empreses. Les PIME necessiten estímuls per renovar-se, assolir l'escala eficient (rectificar deficiències internes, imitar innovacions i tècniques) i millorar la productivitat. Es recomana bastir un pla de renovació de les

PIME que les permeti millorar l'eficiència en tots els seus àmbits (tant de producció, com de venda i gestió) i que fomenti la seva internacionalització.

- Simplificar i escurçar els procediments de fusió, absorció i cooperació empresarial, establint en cada àmbit (laboral, fiscal) uns terminis màxims de resolució.
- En l'àmbit fiscal, quan la conjuntura econòmica ho permeti, seria convenient avançar cap a la reducció del tipus tributari pels beneficis no distribuïts i aplicats a reserves indisponibles, aplicable als processos de concentració durant un període determinat, i mantenir el règim fiscal de PIME a efectes de l'Impost de Societats durant els deu exercicis següents a les operacions d'integració o adquisició de societats.
- En l'àmbit financer, desenvolupar societats de capital risc com a instrument de finançament en el processos de concentració, posar en funcionament instruments de finançament a llarg termini que facilitin les operacions de concentració i establir acords entre els sectors públic i financer que facilitin vies de finançament estable.

Pel que fa al binomi innovació-internacionalització:

- Buscar una connexió més explícita del binomi innovació-internacionalització, en la línia que reflecteix la integració de CIDEM i COPCA en un únic organisme (ACCIÓ). També cal replantejar la política de *clusters* des d'una perspectiva més àmplia i funcional, més que no territorial, centrada en el creixement de la productivitat i de la internacionalització, i que tingui en compte la fragmentació internacional de la cadena de valor.
- Formar els emprenedors tecnològics en gestió empresarial i incentivar-los a incorporar a les seves recent creades empreses joves amb bona formació empresarial.
- Atraure emprenedors internacionals, en àmbits innovadors com ara l'energia, el mediambient, la biomedicina, la telemedicina o d'altres, oferint-los condicions favorables per desenvolupar els seus projectes i posant-los en contacte amb grans empreses i amb xarxes d'emprenedors locals .

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

Les mesures proposades donen continuïtat a les incloses en l'Acord, sobretot les relacionades amb el foment de la internacionalització (M61 a M63), amb el dimensionament i cooperació empresarial (M56 a M58) i amb l'augment de la base d'empreses emprenedores d'alt creixement (M65). Però l'enfocament i les prioritats són diferents, més ajustades a un context de crisi i renovació del teixit productiu.

Orientació estratègica: reforçar les dotacions de capital físic (infraestructures i energia), humà (formació) i tecnològic (R+D+I) i estimular l'esperit emprenedor

A llarg termini, el creixement de la productivitat depèn bàsicament de les dotacions de capital físic (infraestructures i equipament productiu), humà (formació) i tecnològic (R+D+I), així com de la capacitat empresarial i la competència en la gestió. Durant les últimes dècades s'ha fet un gran esforç en tots aquests aspectes, però sense un impacte prou significatiu en les xifres de productivitat, el que ens indica que la inversió feta no ha estat sempre prou eficient. Part del problema és que aquestes inversions s'han dut a terme mitjançant un marc institucional burocratitzat, poc orientat a la competència i l'excel·lència. Donat que aquest tipus d'inversions es canalitzen generalment des del sector públic, sense una pressió de mercat que disciplini als sectors, és especialment important cuidar el rigor en la gestió dels programes de despesa associats.

Infraestructures

- **Justificació:**

Amb anterioritat a la crisi la facilitat per obtenir recursos públics destinats a inversió ha fet que proliferessin les infraestructures replicades, infrutilitzades i, en definitiva, promogudes amb un excés de voluntarisme polític i sense reflexió sobre la viabilitat de la seva explotació i manteniment. Després d'un període d'important creixement de la dotació infraestructural, i prenent en consideració que Catalunya presenta ja un notable grau de maduresa del sistema d'infraestructures (bo i reconeixent l'existència d'importants mancances que cal atendre i completar) el principal repte que es planteja en l'àmbit de les infraestructures en l'actualitat a

Catalunya és la seva gestió, particularment la gestió de la capacitat per optimitzar l'ús i donar prioritat a la qualitat (manteniment de l'estoc i la dotació actuals) per sobre de la quantitat. La disponibilitat financera obligarà a ser molt estrictes a l'hora de prioritzar les actuacions, distingint aquelles iniciatives de curt termini destinades a l'estímul de la demanda, d'aquells projectes de naturalesa estructural. Cal vetllar, però, perquè l'assignació de prioritats es faci no només des de criteris estrictament pressupostaris, sinó també des d'una perspectiva estratègica de llarg termini.

- **Recomanacions:**

- La política d'infraestructures ha de ser pensada a llarg termini, transcendent la conjuntura econòmica actual. Per a aquest fi, els processos de decisió, planificació, projecte, finançament, execució i gestió d'infraestructures han de tenir en compte els criteris de rendibilitat, eficiència i corresponsabilitat social.
- Prendre decisions i assegurar-ne l'execució: cal adequar els mecanismes necessaris que assegurin un procés de presa de decisions que incorpori al conjunt d'actors interessats però que, al temps, garanteixin que el propi procés arriba a bon terme (decisió) i que aquest s'executa a partir d'aquest moment de manera consistent. Una millor pràctica en aquest sentit és l'experiència de la Comissió Nacional de Debats Públics a França.
- Establir models innovadors, funcionals, socialment rendibles, transparents i estables de decisió, promoció i gestió de les infraestructures, partint d'una visió estratègica del país que transcendeixi els cicles polítics.
- Per millorar els processos de presa de decisió, augmentar l'eficiència de la gestió del territori i agilitar els processos d'implantació d'infraestructures és necessària una redefinició i delimitació del mapa competencial entre els diferents nivells de l'Administració. L'aprofundiment en esquemes de cooperació entre Administracions locals a partir de la potenciació de mancomunitats de serveis és una via a aprofundir que, en determinats casos, pot culminar en processos d'integració i agrupació d'administracions en el territori. Complementàriament, cal preveure mecanismes eficaços de tramitació, formalitzar el marc jurídic i econòmic per a les contrapartides als territoris afectats i dissenyar mecanismes de gestió i compensació interterritorial dels beneficis i càrregues.

- Adoptar una metodologia completa d'avaluació socioeconòmica i ambiental d'infraestructures per ser aplicada de manera homogènia i homologada a tots els projectes. En particular, cal que s'hi incorporin variables (pressupost, finançament, programació, terminis) que permetin objectivar el grau de prioritat dels projectes d'infraestructures d'acord amb criteris cost-benefici. Així mateix, la publicació d'aquests càlculs és una pràctica de bon govern democràtic.
 - Cal innovar i donar un paper rellevant a la iniciativa privada en els mecanismes de gestió i finançament de les infraestructures, mitjançant (i) sistemes de pagament per ús i internalització d'externalitats (costos d'utilització i costos mediambientals), (ii) contractes robustos entre els diferents actors públics i privats implicats que permetin regular possibles canvis posteriors i evitar així les arbitrarietats, (iii) una visió més estructural de la col·laboració público-privada, i (iv) la utilització de la TIC sempre que la seva implementació respongui a models causa-efecte contrastats i a rendibilitat econòmica-social.
 - Cal fer una referència als dos elements prioritaris i vertebradors de la competitivitat del territori i de la seva interconnexió interna i externa. D'una banda, el Corredor Mediterrani entès com un únic sistema que integra diferents modes de transport (viari, ferroviari, portuari i aeroportuari) destinat a maximitzar la connectivitat interna del conjunt del territori i d'aquest amb la península, Europa i, per via aèria i marítima, amb tot el món. I, d'altra banda, l'Aeroport de Barcelona - El Prat com un factor crític que ha de tenir com objectiu esdevenir un node d'interconnexió amb el món, i com a instrument facilitador una gestió individualitzada de la infraestructura aeroportuària que, operant en competència amb altres aeroports, pugui respondre òptimament a les necessitats i potencial de la seva àrea d'influència.
- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

Les mesures proposades estan en línia amb les incloses a l'Acord (M36 a M41), la majoria de les quals continuen plenament vigents en l'actualitat, però s'han d'adaptar al nou context pressupostari en el qual la prioritització en base al criteri de cost-benefici i la garantia de finançament són qüestions clau a tenir en compte a l'hora de plantejar nous projectes.

Energia

- **Justificació:**

El sector energètic és un sector estratègic per al conjunt de l'economia i, en especial, per a la competitivitat de la indústria, que és la punta de llança de la internacionalització. Per altra banda, l'elevat cost de la factura energètica és un factor clau que contribueix a explicar el dèficit per compte corrent via importacions, augmenta les necessitats de finançament de l'exterior i, especialment en les actuals condicions de dificultats financeres, constitueix un obstacle fonamental al creixement.

- **Recomanacions:**

La política energètica (gas i electricitat) hauria d'estar guiada pels principis de seguretat en el subministrament i d'eficiència.

Els elements bàsics per garantir la seguretat en el subministrament elèctric són disposar d'un mix de generació suficientment diversificat i el més independent possible, juntament amb unes connexions internacionals potents.

- En l'àmbit de la generació elèctrica a Catalunya, cal anar cap a un mix basat en la diversitat de les diverses fonts de producció, on les energies renovables i el gas natural han de tenir un pes important, juntament amb l'energia nuclear, malgrat que l'actual situació al Japó obligarà a reobrir el debat. També s'ha de facilitar la connexió a la xarxa de generació a escala local de centrals de poca potència -generació distribuïda-, que acostava la producció al consum, evita la construcció de xarxa i redueix l'impacte ambiental i les pèrdues en el sistema. Avantatges que també concorren en la cogeneració, com a mitjà eficient de producció d'electricitat proper al consum, i en la biomassa, que utilitza un recurs autòcton, que a la vegada millora la qualitat de l'espai forestal.
- En l'àmbit del transport, cal impulsar la interconnexió amb França (necessitat de la MAT).

En termes d'eficiència, cal distingir les actuacions orientades a garantir el desenvolupament de la xarxa de distribució i les que afavoreixen l'estalvi energètic. Entre les primeres cal assenyalar:

- Dissenyar mecanismes regulatoris adequats per promoure la inversió en xarxa: Suprimir el sistema de caixa comuna i tarifa única, que ha donat lloc a greu dèficit retributiu valorat en més de 20.000 milions d'euros, de forma que cada distribuïdor apliqui la seva pròpia tarifa, d'acord amb la seva retribució i que vindrà lligada, en tot cas al seu esforç inversor.
- Solucionar les disfuncions derivades de la separació de competències entre Generalitat (distribució) i Estat (retribució): La Generalitat —òrgan competent per autoritzar les instal·lacions dels distribuïdors— hauria de poder fixar la retribució que correspongui a cada nova instal·lació que s'autoritzi, de forma que els ciutadans de cada Comunitat Autònoma gaudeixin de la combinació de qualitat i preus que considerin més convenients, facilitant d'aquesta forma la inversió i el desenvolupament de la xarxa.
- Simplificar la complexitat administrativa per a l'obtenció d'autoritzacions de nova infraestructura, en especial la tramitació de construcció i/o modificació de línies elèctriques de tensió inferior a 36 kV.
- Acció política de recolzament a la necessitat de desplegar una xarxa elèctrica eficient com a suport bàsic pel desenvolupament de Catalunya.
- Finalment, pel que fa a les actuacions en favor de l'estalvi energètic, destaca el paper que ha de jugar el Govern de la Generalitat (competent en distribució) per afavorir la implantació de la xarxa intel·ligent i dels comptadors intel·ligents. La xarxa intel·ligent (Smart Grid) hauria de permetre al distribuïdor una gestió del sistema més eficient, a la vegada que una major qualitat en el servei en benefici del consumidor i de la indústria en general. Per la seva banda, la implantació del comptador intel·ligent —Smart Metering— permetrà al consumidor adequar millor les seves pautes de consum, aconseguint també per aquesta via un estalvi energètic. També cal adoptar mesures per impulsar el cotxe elèctric, en el marc de les recomanacions de la Comissió Europea.

A grans trets, podem dir que les reflexions aportades per al sector elèctric són aplicables al sector del gas. No obstant això, hi ha alguns trets diferencials. Si bé el gas és tracta d'un sector essencial, no té la consideració de servei universal que sí té l'electricitat, de manera que la seva regulació és més "facilitadora" que "obligacionista".

- Quant a les mesures per garantir el subministrament, el Govern hauria d'impulsar polítiques que afavoreixin la diversitat de fons de proveïment de gas natural atès que aquest es troba bàsicament en regions d'alt risc geopolític; augmentar la capacitat d'emmagatzematge; i impulsar el projecte de connexió amb França (Midcat), una infraestructura que resulta bàsic per a la incorporació de Catalunya a l'European Gas Single Market (EGSM).
 - Pel que fa a les mesures per augmentar l'eficiència energètica, serien les mateixes que en el sector elèctric: impuls al desenvolupament d'una xarxa de gas eficient; atribució a la Generalitat de competències en matèria de retribució; simplificació en l'obtenció d'autoritzacions administratives; i impuls al desenvolupament de la xarxa intel·ligent.
- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

Les mesures de l'Acord relatives a l'energia estan incloses en l'M42, en quant a la millora de les infraestructures elèctriques, i de l'M66 a l'M68, en quant a la política energètica. Els principis que les guien continuen vigents: millorar la qualitat del subministrament elèctric reduint les interrupcions; desenvolupar/aplicar les energies i desenvolupar/aplicar estratègies d'estalvi i eficiència energètiques.

Formació

- **Justificació:**

En l'entorn actual de menor activitat econòmica les empreses catalanes més dinàmiques destaquen per dedicar més recursos que la mitjana a la formació i el foment de l'esperit innovador. Aquestes polítiques fa que vagin adaptant els models de negoci al que demanden els seus mercats i clients. Però en general es detecta una bretxa important entre el que

demanda el teixit empresarial i l'oferta de titulats que proveeix el sistema educatiu. El dèficit és especialment significatiu en l'àmbit de la formació professional i del coneixement de l'anglès, que fa que moltes empreses tinguin dificultats per internacionalitzar la seva activitat.

Precisament, el recent decret d'ordenació de la formació professional aprovat per la Generalitat pretén superar aquests dèficits, atès que incorpora el coneixement de la llengua estrangera a tots els cicles formatius; permet compaginar els estudis d'FP amb el desenvolupament de la tasca professional; i fa més adaptables els currículums formatius a les demandes sectorials. Finalment, hi ha estudis que posen de manifest que la formació a Catalunya (educació primària, secundària i post secundària) no ajuda a desenvolupar ni les actituds ni l'entorn favorables a emprendre projectes empresarials.

- **Recomanacions:**

- Generals per a tots els estudis: Fomentar les qualitats personals dels alumnes, com la creativitat, la iniciativa, la responsabilitat, la capacitat d'enfrontar riscos i la autonomia personal. Incloure assignatures d'emprenedoria als programes universitaris, especialment en les carreres científiques i en les enginyeries, a la formació professional i a la secundària, incrementar l'orientació empresarial dels estudis i preparar als alumnes per treballar en un entorn global.
- En l'àmbit de la Formació Professional, cal posar en valor i prestigiar aquests estudis. Com a mesures concretes es proposa:
 - (i) Modificar els sistemes de governança dels centres de formació professional per tal que la participació de la comunitat empresarial i els agents socials sigui decisiva en la composició dels òrgans de govern i en la seva gestió.
 - (ii) Millorar la difusió de l'empleabilitat dels estudis de formació professional per tal d'incrementar el seu prestigi social i el nombre de graduats en cicles formatius de grau mitjà i també de grau superior. Entre les mesures que poden ajudar a aquesta difusió estarien l'orientació professional al darrer curs d'ESO, i posar en contacte als estudiants d'ESO amb el món professional.
 - (iii) Relacionar el nombre de places ofertades amb les demandes del mercat de treball.

- (iv) Fomentar la participació activa de les organitzacions empresarials en la confecció (i valoració posterior) de plans d'estudis.
 - (v) Combinar els ensenyaments teòrics amb programes d'aprenentatge remunerat (pràctiques) a les empreses. Aquesta formació dual facilita la inserció laboral posterior.
 - (vi) El professorat hauria d'acreditar un mínim de pràctica professional, a més dels requisits acadèmics. Periòdicament, els professors haurien de fer estades en empreses.
 - (vii) Potenciar mesures per facilitar l'accés i la permanència en els estudis (temps parcial, cursos semi-presencials, cursos nocturns, *e learning*).
- Anglès i visió internacional: Aprofundir en les mesures incloses a l'Acord Estratègic 2008-2011. Com, per exemple, incrementar el nombre d'assignatures impartides en anglès en tots els estudis, la generalització de les pel·lícules en versió original subtítulada, i estimular els intercanvis internacionals d'estudiants i treballadors.
 - Relació Universitat-Empresa: Aprofundir en les línies d'actuació incloses a l'Acord Estratègic 2008-2011, adoptant mesures que incrementin la relació entre la universitat i el teixit empresarial. Per exemple:
 - (i) Modificar els sistemes de governança de les institucions acadèmiques públiques, en la direcció aconsellada per l'informe de la OCDE publicat el 2010 sobre les universitats catalanes: (a) reducció del nivell de regulació sobre el sistema universitari, (b) creació de Patronats amb participació de membres externs a la universitat, (c) més poder per als òrgans executius, (d) augment del nivell de professionalització dels òrgans de gestió, (e) redefinició de les funcions dels òrgans de representació de la comunitat acadèmica, (f) més autonomia de les universitats pel que fa a la contractació del personal acadèmic, i (g) més autonomia i llibertat de les universitats per decidir sobre titulacions a oferir, l'accés i les opcions dels alumnes, i els preus de matricules.
 - (ii) Caldria establir mecanismes àgils de gestió que fomentin l'equilibri entre l'autonomia universitària i la rendició de comptes, i incorporar sistemes d'incentius

relacionats amb la consecució dels objectius estratègics de la institució. Els sistemes de promoció dins la carrera acadèmica, en línia amb el que ja s'ha implantat amb èxit a d'altres països, cal que integrin en les seves valoracions i amb el pes que es consideri, els mèrits de la recerca, de la docència i de la gestió. Així es tendeix a un model que prima l'excel·lència en la recerca, la docència i la gestió com factors que, conjuntament, defineixen l'excel·lència del sistema universitari.

- (iii) Fomentar la participació activa de les organitzacions empresarials en la confecció (i control posterior) de plans d'estudis.
- (iv) Estreta col·laboració entre institucions públiques, universitats i empreses per al desenvolupament de projectes d'innovació. Això es pot concretar en mesures com el cofinançament de projectes d'innovació.
- (v) Apostar per mesures que facilitin als doctorands apropar els objectes d'estudi de les seves tesis a les necessitats del teixit industrial i empresarial. Promoure programes de formació específics que facilitin habilitats en gestió empresarial i empenedoria als joves doctors que optin per seguir la seva carrera professional en el món de l'empresa.
- (vi) Afavorir la realització de pràctiques dels estudiants a les empreses que puguin computar com a crèdits.

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

Les mesures aquí plantejades són, en alguns casos, de continuïtat amb les incloses a l'Acord. Cal tenir en compte que l'Acord dedica especial atenció a la necessitat de millorar l'educació i qualificació de les persones, i que els resultats de les polítiques educatives són visibles en el mitjà i llarg termini. En total, l'Acord inclou 25 mesures (M11 a M35) agrupades en quatre grups: formació professional, èxit escolar, anglès i política universitària. El principal element diferencial és que es proposa en el present informe és l'èmfasi en transformar les actituds inercials (anar fent) en actituds de canvi real.

Recerca, desenvolupament i innovació (R+D+I)

- **Justificació:**

L'informe de l'OCDE del 2010 sobre el sistema de ciència i innovació a Catalunya identifica un conjunt de fortaleces i febleses. Entre les fortaleces: un sòlida infraestructura de recerca, un bon sistema universitari, un considerable grup de destacats científics, l'excel·lència internacional en alguns sectors, l'atractiu de la regió per estudiants i investigadors i la presència de polítiques de *spin offs* en moltes universitats tecnològiques. Amb aquesta base de coneixement científic semblaria que Catalunya té els ingredients bàsics perquè la innovació industrial de base tecnològica contribueixi a elevar la competitivitat empresarial. Però la realitat és que s'observa una bretxa important al nostre país entre la capacitat per generar coneixement científic i tecnològic de base i l'aplicació d'aquest potencial al teixit productiu.

Entre les possibles causes del dèficit d'innovació cal esmentar les carències en l'explotació del coneixement i la transferència de tecnologia, la fragmentació d'agents i de polítiques en un entorn institucional complex, les rigideses pel que fa a les universitats i a la mobilitat dels investigadors, la manca d'una cultura innovadora, especialment en les PIME, i la manca d'instruments financers tipus capital risc. En conseqüència: cal posar l'èmfasi en tancar la bretxa que separa la capacitat d'innovació de la seva difusió i aplicació a les empreses. Ja que són les empreses les que en última instància creen la riquesa que permet finançar un sistema d'innovació excel·lent i les que, d'aquesta manera, es beneficien del sistema per generar riquesa.

- **Recomanacions:**

- Encara es poden millorar els procediments per a les subvencions i subsidis fiscals de R+D: simplificar dràsticament en favor de les PIMEs, no utilitzar subvencions per retardar la reestructuració, i encoratjar a les agències a assumir riscos.
- Atraure i retenir el millor talent científic i innovador.

- Impulsar l'activitat de recerca al sistema universitari: Hauria de disminuir dràsticament la proporció d'estructura / complexitat en el recolzament públic a les inversions en R+D.
- Centralitzar la informació de les actuacions científiques i les relacions ciència-empresa per poder avaluar el sistema català de ciència i innovació.
- Procurar incentius adients per als implicats en el sistema de ciència i innovació, en termes d'excel·lència, avaluació i autonomia dels centres: assignacions competitives (transparents) per a nous projectes/centres i per a la renovació dels contractes-programa actuals; establir un fons competitiu per finançar la recerca a la indústria; i consolidar els estàndards internacionals (programes de doctorat i recerca); i millorar la coordinació amb institucions de la resta d'Espanya.
- Fomentar la mobilitat i el coneixement mutu, promovent un programa de Doctorat per empreses i un programa de formació empresarial per a científics.
- Impulsar la cultura de la innovació també a l'administració pública.
- Racionalitzar els recursos destinats a parcs científics i tecnològics i introduir mesures d'eficiència.
- Promoure les aliances estratègiques entre les pimes perquè puguin fer una innovació de qualitat.
- Estendre el concepte d'innovació oberta entre les empreses, per tal d'afavorir la col·laboració entre grans i petites empreses (emprenedors amb bons models de negoci però sense capacitat financera) i amb centres de recerca i universitats.
- Ampliar el concepte d'innovació, des de l'estricta dimensió tecnològica i empresarial, a una visió més social i global. En el món empresarial, la innovació implica un retorn de la inversió. En la societat, la innovació i la creativitat han de suposar un retorn en forma de transformació i adaptació als grans reptes del món d'avui (envelliment de la població, atur juvenil, exclusió social, manca de finançament, etc). Això requereix la col·laboració transversal de poders polítics, investigadors, educadors, proveïdors de

serveis, entitats financeres, ONG, etc. A títol d'exemple, cal buscar aplicacions innovadores en el sector públic per passar d'una administració burocràtica i rígida a una més afavoridora de la innovació i, en el sector financer, per buscar vies innovadores de finançament.

- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

Les propostes suggerides reforcen i amplien els objectius marcats a l'Acord del 2008. Concretament, l'Acord inclou 10 mesures (M1 a M10) agrupades en tres àmbits: innovació i transferència tecnològica, R+D i atracció i retenció del talent.

Esperit emprenedor

- **Justificació:**

Catalunya ha de recuperar la capacitat emprenedora que ha guiat el seu desenvolupament i estimular la motivació per emprendre dins i fora de la empresa i de les organitzacions. Si bé la TAE (taxa d'activitat emprenedora)⁷ a Catalunya és una de les més altes d'Espanya, estem encara lluny de l'activitat emprenedora de països com Finlàndia, Israel, o els Estats Units. La base per a una dinàmica emprenedora és l'existència d'una formació superior de qualitat, d'un context facilitador (tràmits administratius, finançament específic) i d'una cultura que celebra l'èxit empresarial i no estigmatitza el fracàs.

- **Recomanacions:**

- Apropar el món empresarial a les escoles, ja sigui convidant empresaris, organitzant visites a empreses, o introduint el concepte de creació d'empreses en alguna assignatura o joc.
- Posar en valor la figura de l'empresari a través de mitjans de comunicació, no només els especialitzats.

⁷ Global Entrepreneurship Monitor

- Estructurar els mecanismes específics de finançament per a noves empreses, en especial les xarxes de business angels i el seed capital.
 - Incentivar les sinergies entre les universitats tècniques i científiques i les escoles de negoci o les facultats d'administració d'empresa i de ciències econòmiques.
 - Crear una xarxa de "consultors seniors" (poden ser directius jubilats) especialitzats en ajudar els joves emprenedors.
 - Facilitar la cooperació entre empreses grans i joves emprenedors.
- **Novetats / continuïtats en relació amb l'Acord estratègic 2008:**

El foment de l'emprenedoria és una mesura que ja està recollida en l'Acord (M64), però cal donar-li un impuls renovat amb mesures com les que aquí es plantegen, atès que el creixement de l'economia catalana a mitjà termini dependrà en gran mesura de la capacitat de convertir idees innovadores en projectes empresarials d'elevat creixement.